

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-10-28 Dnr UFV 2025/1144

Socialdepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
August Aronsson

Telefon
018-471 57 93

www.uu.se
August.aronsson@uu.se

Remiss av betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens

Uppsala universitet har anmodats att lämna svar på denna remiss.

Detta yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av adjungerad professor Marie-Louise Bondesson, institutionen för immunologi, genetik och patologi, universitetslektor Martin Cernvall, institutionen för psykologi, universitetslektor Mathilde Hedlund Lindberg, institutionen för medicinska vetenskaper, docent Eva Jangland, institutionen för kirurgiska vetenskaper, professor Anja Sandström, institutionen för läkemedelskemi, professor Johan Wikström, institutionen för kirurgiska vetenskaper och professor Pernilla Åsenlöf, institutionen för kvinnors och barns hälsa. Fakultetshandläggare August Aronsson har tillhandahållit administrativt stöd.

Kort sammanfattning

Uppsala universitet tillstyrker merparten av utredningens förslag, men anser också att den innehåller brister vad gäller hur vissa yrkesgrupper har behandlats, i synnerhet apotekare och receptarier.

Övergripande generella synpunkter

Uppsala universitet välkomnar en genomlysning av aktuella regelverk och strukturer och anser att utredningen i stora delar har utfört sitt uppdrag väl. Uppsala universitet välkomnar förslaget om författningsreglerad fortbildning för psykologer och logopeder. Dock anser Uppsala universitet att vissa yrkesgrupper blivit förbisedda eller otillräckligt behandlade och att vidare överväganden skulle behöva göras om dessa grupper.

I synnerhet beklagar Uppsala universitet att apotekare och receptarier ("farmaceuter") i princip har utelämnats i utredningen, trots deras viktiga roll i hälso- och sjukvården. Apotekare och receptariers arbete för förbättrad läkemedelsanvändning i olika roller inom apotek, region och kommuner är i högsta grad viktig för patientsäkerheten och utifrån det perspektivet hade det varit naturligt att inkludera dem. Det är särskilt bekymmersamt att utredningen reducerat diskussionen om specialisering till frågan om en möjlig "3+2-lösning", det vill säga att receptarier skulle kunna bygga på sin utbildning för att bli apotekare. Detta är enligt Uppsala universitets mening varken genomtänkt eller ändamålsenligt, då det handlar om två skilda professioner med olika examensmål och yrkesinriktningar, en uppdelning som dessutom förstärks genom pågående

behörighetsändringar vid den farmaceutiska fakulteten vid Uppsala universitet.

I och med detta försvinner även diskussionen om apotekares möjligheter till specialisering helt i rapporten. En specialisering till apotekare kan inte ses som en specialisering i förhållande till receptarieutbildningen.

Apotekarprogrammet är tveklöst en *bredare* utbildning inom professionernas områden, men någon specialisering utgör den inte, vilket också de befogenheter som kommer med legitimationerna vittnar om.

Uppsala universitet erbjuder dessutom flera magister- och masterutbildningar inom läkemedelsområdet för receptarier som är genuina specialiseringar.

Kommentarer och ändringsförslag

Del I: Yrkesreglering

Uppsala universitet tillstyrker utredningens förslag att medicinska fotterapeuter bör få skyddad yrkestitel. Uppsala universitet ser dock brister i utredningens slutsats att skyddad yrkestitel inte bör införas för fler grupper.

Avancerad specialistsjuksköterska bör diskuteras ytterligare

Utredningens främsta argument mot att införa reglering för avancerade specialistsjuksköterskor (AVS) är att detta skulle innebära dubbelreglering, vilket anses onödigt utan att gynna patientsäkerheten. Detta må vara en korrekt bedömning men bemöter egentligen inte de starka önskemål om yrkesreglering som framförts av professionsförbunden och de rekommendationer som framkommer av de utredningar och det forskningsunderlag som presenteras. Uppsala universitet instämmer i förslaget från professionsförbunden att behörighetskravet för antagning till utbildning till AVS ska vara examen från specialistsjuksköterskeprogrammet och yrkeserfarenhet som specialistsjuksköterska. Uppsala universitet vill understryka att om AVS ska ses som en ny yrkesfunktion där arbetsgivarna ska identifiera behovet av tjänster och utbildningar så måste detta vara samordnat och reglerat på nationell nivå. Uppsala universitet vill dock understryka att det behöver regleras vad som ska ingå i utbildningen till AVS, så att innehållet blir evidensbaserat. Uppsala universitet erfar att det kommer starka signaler från hälso- och sjukvården att så länge det inte finns någon formell utbildning till AVS vill man inte heller inrätta tjänster. Detta leder till ett sorts "moment 22" som måste brytas på något sätt.

Genetiska vägledare och sjukhusgenetiker behöver regleras

Utredningens slutsats i betänkandet är att varken genetiska vägledare eller sjukhusgenetiker uppfyller kriterierna för yrkesreglering. Motiveringen är

YTTRANDE

2025-10-28 Dnr UFV 2025/1144

att genetiska vägledare saknar en formell högskoleutbildning och att sjukhusgenetiker har en konsultativ roll utan direkt patientkontakt.

Uppsala universitet anser dock att det utifrån patientsäkerhetsperspektivet finns starka skäl att reglera yrkeskategorierna genetisk vägledare och sjukhusgenetiker. Dessa grupper har ett stort självständigt ansvar och konsekvenserna blir allvarliga för patientsäkerheten om yrkestitlarna inte är skyddade. Genetiska vägledare har till uppgift att bistå patienten med förståelse för genetiska aspekter av olika tillstånd och sjukdomar, vilket underlättar välinformerade beslut kring vård och behandling. De tillhandahåller även psykosocialt stöd till patienten och dennes familj. I dagsläget saknas formell högskoleutbildning för genetiska vägledare men planerna på en gemensam nordisk masterutbildning är långt framskridna. Sjukhusgenetiker har visserligen ingen direkt patientkontakt men de utgör en kritisk länk i vårdkedjan. Sjukhusgenetiker ansvarar för genetisk diagnostik, från analys och tolkning till rapportering av provsvar, ofta utan att en läkare direkt medverkar i bedömningsprocessen. I många fall har sjukhusgenetiker också delegation att besvara analyser till behandlande läkare, vilket innebär ett individuellt yrkesansvar och en tydlig professionell självständighet. Mot denna bakgrund bedömer Uppsala universitet att det finns ett behov av att utbildning, kompetenskrav och behörighet för yrkesgrupperna regleras på nationell nivå. En sådan reglering anser Uppsala universitet vara nödvändig för att säkerställa att verksamheten bedrivs av personal med adekvat och verifierad kompetens, i enlighet med hälso- och sjukvårdens krav på kvalitet och patientsäkerhet.

Del II: Vidareutbildning*Specialistutbildningen för ST-läkare*

Uppsala universitet välkomnar att utredningen har gjort en översyn av specialistutbildningen för ST-läkare med flera viktiga observationer, såsom att uppföljningsrutiner för åtgärder vid bristande kvalitet saknas och att vårdprivatiseringen har lett till sämre träningsmöjligheter för läkare inom offentlig vård. Uppsala universitet tillstyrker utredningens förslag att förtydliga de privata vårdgivarnas ansvar för ST-utbildningen. Uppsala universitet skulle gärna ställa sig bakom att ett obligatoriskt ST-prov införs, som det redan är i många länder inom EU. Uppsala universitet anser att nyttan med ett sådant prov uppväger nackdelen med den ökade administrativa börda som skulle resultera ur detta.

Välkommet med reglerad vidareutbildning för psykologer och logoped

Uppsala universitet välkomnar införandet av reglerad specialistutbildning för psykologer, vilket är ett förslag som professionen jobbat länge för att få till. Dock ser Uppsala universitet att det kan utvecklas ett praktiskt problem om fördelningen av specialistutbildningskurser mellan lärosätena inte samordnas. En sådan utveckling kan ses i fallet med

YTTRANDE

2025-10-28 Dnr UFV 2025/1144

specialistkurserna för psykiatriker vilka tenderat att koncentrerats till Karolinska Institutet. Det skulle behövas ett ytterligare förtydligande av hur utredningen har tänkt sig att lärosätena ska samarbeta och samordna kring specialistutbildningen av psykologer. Exempelvis har Uppsala universitet god erfarenhet av att anordna den teoretiska delen av grundläggande psykoterapiutbildning för ST-läkare i psykiatri samt sammanhållen specialistutbildning för psykologer då dess psykoterapeutprogram är ackrediterat som specialistutbildning i psykologisk behandling/psykoterapi. Det behöver också konkretiseras vilken omfattning som krävs av lärosätesspecifika kurser.

Uppsala universitet tillstyrker att det Nationella rådet för specialisttjänstgöring utökas med ledamöter med avseende på de nya specialistutbildningarnas innehåll, och att det är viktigt att lärosätena får en representation.

Olyckligt att apotekare och receptarier utelämnats

Uppsala universitet ser det som en brist att utredningen inte fångar behovet av specialisering för receptarier och apotekare. Underlaget för arbetsgivarperspektivet är otillräckligt och speglar inte det tydliga behov som framgår av Uppsala universitets egna arbetsgivarenkäter, t.ex. behovet inom klinisk farmaci. Även vad gäller vidareutbildning för AVS anser Uppsala universitet att utredningens resonemang brister.

I och med att utredningen föreslår att logopeder och psykologer ska få lagstadgad specialisttjänstgöring så kommer apotekare, psykoterapeut och avancerad specialistsjuksköterska i framtiden vara de enda yrkena med fyra år eller längre högskoleutbildning som saknar sådan möjlighet. Psykoterapeuter och avancerade specialistsjuksköterskor har dock redan genomgått universitetsbaserad vidareutbildning för att få sina yrkestitlar och utredningen diskuterar att det finns ett visst problem med dubbla specialiseringar. I framtiden kommer således apotekare (vilkas utbildning är totalt fem år) att vara det enda legitimerade hälso- och sjukvårdsyrket med utbildning på avancerad nivå utan ramverk för specialisering.

Brister vad gäller andra medellånga utbildningar

Uppsala universitet saknar en problematisering av att många medellånga vårdutbildningar, exempelvis fysioterapeutprogrammet och arbetsterapeutprogrammet, länge drivit frågan om en förlängd grundutbildning med möjlighet att ta ut både yrkesexamen och akademisk examen på avancerad nivå. Att utredningen avfärdar möjligheten till en statligt reglerad specialistutbildning med hänvisning till att det inte finns yrkesexamen på avancerad nivå är därmed anmärkningsvärt.

Inom dessa yrken ges idag möjlighet att ta en magisterexamen (dvs en akademisk examen på avancerad nivå) och det finns många yrkesverksamma med en sådan examen. Utbildningarna gör i sig ingen

YTTRANDE

2025-10-28 Dnr UFV 2025/1144

skillnad på kraven för en yrkesexamen på grundnivå och en kandidatexamen. Detsamma borde gälla en magisterexamen. Därmed håller inte utredningens argument att enbart yrkesexamen på avancerad nivå saknas. Formellt sett är det så, men i praktiken finns möjlighet till magisterexamen med innehåll som skulle kunna motsvara en yrkesexamen på avancerad nivå. Det är värt att notera att för att idag bli specialist inom fysioterapi krävs en magisterexamen som grund.

De små studentvolymerna som befaras kan lösas med samläsning och samverkan mellan lärosätena.

Utredningen gör gällande att antagningsreglerna till specialistsjuksköterskeutbildning inte är anpassade till arbetsmarknadens behov. Detta är dock fel i sak. Just detta har man gjort i fallet med tidigareläggning av antagning till specialistsjuksköterskeprogrammet vilket kan stå som förebild.

Vårdprofessionslyftet kan vara en bra modell

Med det ovanstående sagt så ställer sig Uppsala universitet principiellt positivt till "vårdprofessionslyftet", som är en intressant tanke. Lärosätena kommer dock att behöva en långsiktig planering för att klara av lärarbemanningen. Det går inte att planera kurser där det är för ryckigt med studentunderlaget, så att man har två studenter ett år och tio studenter nästa. Det behöver också ske en konsekvensanalys av hur befintligt utbildningsutbud påverkas om denna typ av uppdragsutbildning införs. Utbildningsutbudet behöver likriktas så att det blir likvärdigt innehåll mellan uppdragsutbildning och vanlig utbildning. Eventuella undanträngningseffekter på de vanliga utbildningarna behöver också konsekvensutredas.

Del III: Fortbildning

Välkommet med ökade krav på fortbildning

Uppsala universitet välkomnar att det ställs tydligare krav på både arbetsgivare och arbetstagare gällande fortbildning. Samtidigt bör definitionen preciseras för att undvika oklarheter, och även apotekare och receptarier inom apoteksväsendet och andra vårdnära verksamheter bör omfattas av reglerna och uppföljning. Uppsala universitet vill också poängtera vikten av att fortbildning på individnivå följs upp, så det inte reduceras till gruppnivå i årlig återrapportering kring patientsäkerhetsarbete. För att förtydliga vad som avses som fortbildning, d.v.s. professionsinriktad fortbildning med huvudsakligt syfte att stärka patientsäkerheten, så föreslår Uppsala universitet en skärpning av lydelsen "Med fortbildning avses i denna lag lärandeaktiviteter för upprätthållande och uppdatering av kunskaper och färdigheter inom hälso- och sjukvårdspersonalens yrkesmässiga verksamhetsområde."

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-10-28

Dnr UFV 2025/1144

Det är i princip väldigt bra att kraven på arbetsgivare att tillhandahålla fortbildning skärps, liksom på anställda att delta. Dock är det uttalat av utredningen hur det ska kontrolleras hur det efterlevs, och vad det får för konsekvenser om någon brister. Det vore önskvärt om det formulerades ett kvantitativt mått på minimiantal dagar eller veckor per år. Kraven på fortbildning bör dock variera i omfattning mellan olika yrkeskategorier.